

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Διάλεξη 13

Τέταρτο επεισόδιο (175a-176a): Σωκράτους ρήσις, αυτοκριτική και αδιέξοδο - Έξοδος (176a-d): Ο Χαρμίδης μαθητής του Σωκράτους.

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Στην τελευταία διάλεξη του μαθήματος επιδιώκεται μια γενική θεώρηση του πλατωνικού διαλόγου *Χαρμίδης* και η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Περιεχόμενα ενότητας

Τέταρτο επεισόδιο (175a-176a):

- Σωκράτους ρήσις, αυτοκριτική και αδιέξοδο
- Έξοδος (176a-d): Ο Χαρμίδης μαθητής του Σωκράτους.

Περιγραφή μαθήματος

Στο πρώτο μέρος της τελευταίας διάλεξης αναλύεται η τελευταία ρήση του Σωκράτους, ενώ στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται ο επίλογος του διαλόγου. Το μάθημα ολοκληρώνεται με μια γενική θεώρηση του διαλόγου και την εξαγωγή τελικών συμπερασμάτων.

Ερμηνευτικά σχόλια

- Ο Σωκράτης ομολογεί ότι μαζί με τον Κριτία διέπραξαν μια σειρά μεθοδολογικών σφαλμάτων και νοηματικών αλμάτων στην απόπειρά τους να ορίσουν την σωφροσύνη – η μετακειμενική λειτουργία της σωκρατικής ομολογίας ως πρόσκλησης στον αναγνώστη να αποπειραθεί να επιτύχει καλύτερο αποτέλεσμα (;) από τους ήρωες του διαλόγου
- Ο Χαρμίδης δεν απογοητεύεται αλλά αυτοπροτείνεται για μαθητής/ακόλουθος του Σωκράτους και ο Κριτίας επικροτεί την απόφασή του αυτή ως απόδειξη σωφροσύνης.

Ερμηνευτικά σχόλια

Η έξοδος του διαλόγου επαναφέρει εν είδει κυκλικής συνθέσεως την συνθήκη του προλόγου: το ξόρκι, την υπόσχεση θεραπείας, και κυρίως την ανέμελη ατμόσφαιρα της παλαίστρας. Η παιγνιώδης αναφορά στην άσκηση βίας προς τον Σωκράτη αντιστίζεται συμμετρικώ τω τρόπω προς την βία του Πελοποννησιακού Πολέμου στον πρόλογο του διαλόγου. Ο ορίζοντας του τραγικού σκέπει ανεπαισθήτως τον *Χαρμίδην*, ιδιαιτέρως εν όψει του τρόπου με τον οποίον έχασαν την ζωή τους οι βασικοί πρωταγωνιστές του έργου.

Πλάτων, Χαρμίδης (175a-176d)

Τρίτο επεισόδιο (175a)

[175a] ἄλλης γὰρ ἦν τέχνης ὑγίεια: ἢ οὐ;

ἄλλης.

οὐδ' ἄρα ὠφελίας, ὧ ἑταῖρε: ἄλλη γὰρ αὖ ἀπέδομεν τοῦτο τὸ ἔργον
τέχνη νυνδὴ: ἢ γάρ;

πάνυ γε.

πῶς οὖν ὠφέλιμος ἔσται ἢ σωφροσύνη, οὐδεμιᾶς ὠφελίας οὔσα
δημιουργός;

οὐδαμῶς, ὧ Σώκρατες, ἔοικέν γε.

ὄρας οὖν, ὧ Κριτία, ὡς ἐγὼ πάλαι εἰκότως ἐδεδοίκη καὶ δικαίως
ἐμαυτὸν ἠτιώμην ὅτι οὐδὲν χρηστὸν περὶ σωφροσύνης σκοπῶ

Τρίτο επεισόδιο (175b)

ὄρας οὖν, ὦ Κριτία, ὡς ἐγὼ πάλαι εἰκότως ἐδεδοίκη καὶ δικαίως ἐμαυτὸν ἠτιώμην ὅτι οὐδὲν χρηστὸν περὶ σωφροσύνης σκοπῶ; οὐ γὰρ ἄν που ὁ γε κάλλιστον πάντων [175b] ὁμολογεῖται εἶναι, τοῦτο ἡμῖν ἀνωφελὲς ἐφάνη, εἴ τι ἐμοῦ ὄφελος ἦν πρὸς τὸ καλῶς ζητεῖν. νῦν δὲ πανταχῇ γὰρ ἠττώμεθα, καὶ οὐ δυνάμεθα εὐρεῖν ἐφ' ὅτῳ ποτὲ τῶν ὄντων ὁ νομοθέτης τοῦτο τοῦνομα ἔθετο, τὴν σωφροσύνην. καίτοι πολλά γε συγκεχωρήκαμεν οὐ συμβαίνονθ' ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ ἐπιστήμην ἐπιστήμης εἶναι συνεχωρήσαμεν, οὐκ ἔωντος τοῦ λόγου οὐδὲ φάσκοντος εἶναι

Τρίτο επεισόδιο (175c)

καὶ ταύτη αὖ τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἔργα
γιγνώσκειν [175c] συνεχωρήσαμεν, οὐδὲ τοῦτ' ἐῶντος τοῦ
λόγου, ἵνα δὴ ἡμῖν γένοιτο ὁ σώφρων ἐπιστήμων ὢν τε οἶδεν
ὅτι οἶδεν, καὶ ὢν μὴ οἶδεν ὅτι οὐκ οἶδεν. τοῦτο μὲν δὴ καὶ
παντάπασι μεγαλοπρεπῶς συνεχωρήσαμεν, οὐδ'
ἐπισκεψάμενοι τὸ ἀδύνατον εἶναι ἅ τις μὴ οἶδεν μηδαμῶς,
ταῦτα εἰδέναί ἀμῶς γέ πως: ὅτι γὰρ οὐκ οἶδεν, φησὶν αὐτὰ
εἰδέναί ἢ ἡμετέρα ὁμολογία.

Τρίτο επεισόδιο (175d-e)

καίτοι, ὡς ἐγῶμαι, οὐδενὸς ὅτου οὐχὶ ἀλογώτερον τοῦτ' ἂν φανείη. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἡμῶν εὐηθικῶν [175d] τυχοῦσα ἢ ζήτησις καὶ οὐ σκληρῶν, οὐδέν τι μᾶλλον εὐρεῖν δύναται τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τοσοῦτον κατεγέλασεν αὐτῆς, ὥστε ὁ ἡμεῖς πάλαι συνομολογοῦντες καὶ συμπλάττοντες ἐτιθέμεθα σωφροσύνην εἶναι, τοῦτο ἡμῖν πάνυ ὑβριστικῶς ἀνωφελές ὄν ἀπέφαινε. τὸ μὲν οὖν ἐμὸν καὶ ἦπτον ἀγανακτῶ: ὑπὲρ δὲ σοῦ, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Χαρμίδη, πάνυ ἀγανακτῶ, εἰ σὺ τοιοῦτος ὢν τὴν ἰδέαν καὶ πρὸς τούτῳ τὴν ψυχὴν [175e] σωφρονέστατος, μηδὲν ὀνήση ἀπὸ ταύτης τῆς σωφροσύνης μηδέ τί σ' ὠφελήσει ἐν τῷ βίῳ παροῦσα.

Τρίτο επεισόδιο (175e-176a)

ἔτι δὲ μᾶλλον ἀγανακτῶ ὑπὲρ τῆς ἐπωδῆς ἣν παρὰ τοῦ Θρακῶς ἔμαθον, εἰ μηδενὸς ἀξίου πράγματος οὕσαν αὐτὴν μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμάνθανον. ταῦτ' οὖν πάνυ μὲν [οὖν] οὐκ οἶομαι οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ἐμὲ φαῦλον εἶναι ζητητὴν: ἐπεὶ τὴν γε σωφροσύνην μέγα τι ἀγαθὸν εἶναι, καὶ εἶπερ γε ἔχεις αὐτό, [176a] μακάριον εἶναί σε. ἀλλ' ὄρα εἰ ἔχεις τε καὶ μηδὲν δέη τῆς ἐπωδῆς: εἰ γὰρ ἔχεις, μᾶλλον ἂν ἔγωγέ σοι συμβουλεύσαιμι ἐμὲ μὲν λῆρον ἡγεῖσθαι εἶναι καὶ ἀδύνατον λόγῳ ὀτιοῦν ζητεῖν, σεαυτὸν δέ, ὅσῳπερ σωφρονέστερος εἶ, τοσοῦτῳ εἶναι καὶ εὐδαιμονέστερον.

Τρίτο επεισόδιο (176a-b)

καὶ ὁ Χαρμίδης, ἀλλὰ μὰ Δί', ἢ δ' ὅς, ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, οὐκ οἶδα οὔτ' εἰ ἔχω οὔτ' εἰ μὴ ἔχω: πῶς γὰρ ἂν εἰδείην ὃ γε μηδ' ὑμεῖς οἰοί τέ ἐστε ἐξευρεῖν ὅτι ποτ' ἔστιν,[176b] ὡς φῆς σύ; ἐγὼ μέντοι οὐ πάνυ σοι πείθομαι, καὶ ἑμαυτόν, ὦ Σώκρατες, πάνυ οἶμαι δεῖσθαι τῆς ἐπωδῆς, καὶ τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει ἐπάδεσθαι ὑπὸ σοῦ ὅσαι ἡμέραι, ἕως ἂν φῆς σὺ ἱκανῶς ἔχειν.

εἶεν: ἀλλ', ἔφη ὁ Κριτίας, ὦ Χαρμίδη, δοῶς τοῦτο ἔμοιγ' ἔσται τοῦτο τεκμήριον ὅτι σωφρονεῖς, ἣν ἐπάδειν παρέχῃς Σωκράτει καὶ μὴ ἀπολείπη τούτου μήτε μέγα μήτε σμικρόν.

Τρίτο επεισόδιο (176c)

ὡς ἀκολουθήσοντος, ἔφη, καὶ μὴ ἀπολειψομένου: δεινὰ [176c] γὰρ ἂν ποιοίην, εἰ μὴ πειθοίμην σοὶ τῷ ἐπιτρόπῳ καὶ μὴ ποιοίην ἃ κελεύεις.

ἀλλὰ μήν, ἔφη, κελεύω ἔγωγε.

ποιήσω τοίνυν, ἔφη, ἀπὸ ταυτησὶ τῆς ἡμέρας ἀρξάμενος.

οὗτοι, ἦν δ' ἐγώ, τί βουλευέσθον ποιεῖν;

οὐδέν, ἔφη ὁ Χαρμίδης, ἀλλὰ βεβουλευμέθα.

βίαση ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, καὶ οὐδ' ἀνάκρισίν μοι δώσεις;

ὡς βιασομένου, ἔφη, ἐπειδήπερ ὅδε γε ἐπιτάττει: πρὸς ταῦτα σὺ αὖ βουλεύου ὅτι ποιήσεις.

Τρίτο επεισόδιο (176d)

[176d] ἀλλ' οὐδεμία, ἔφην ἐγώ, λείπεται βουλή: σοὶ γὰρ ἐπιχειροῦντι πράττειν ὅτιοῦν καὶ βιαζομένω οὐδείς οἶός τ' ἔσται ἐναντιοῦσθαι ἀνθρώπων.

μὴ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, μηδὲ σὺ ἐναντιοῦ.

οὐ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντιώσομαι.

Πηγή αρχαίου κειμένου

Πηγή για το αρχαίο κείμενο: *Βικιθήκη*

<https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

Τέλος Ενότητας

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία: Πλάτων και η Θεωρία των Ιδεών. Διάλεξη 13 Τέταρτο επεισόδιο (175a-176a):Σωκράτους ρήσις, αυτοκριτική και αδιέξοδο - Έξοδος (176a-d): Ο Χαρμίδης μαθητής του Σωκράτους».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1905/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

